

Дерев'яно Б.В. Легалізація активів у порядку одноразового (спеціального) добровільного декларування в Україні: вплив воєнного стану. *Фінансово-економічна діяльність суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану. Міжнародний науково-практичний форум* (м. Кам'янець-Подільський, 20–21 жовтня 2022 р.). Кам'янець-Подільський: НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут». 2022. С. 86–88.

Богдан Дерев'яно
доктор юридичних наук, професор,
Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва
імені академіка Ф.Г. Бурчака Національної академії правових наук України,
м. Київ, Україна;
Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень імені
В.К. Макутова Національної академії наук України», м. Київ, Україна

Легалізація активів у порядку одноразового (спеціального) добровільного декларування в Україні: вплив воєнного стану

«Який жах» подумав Стівен Кінг і закрити Податковий кодекс України...».
Мем з джерел у соціальних мережах

У багатьох державах світу первинний капітал формувалася завдяки здійсненню, м'яко кажучи, не зовсім законних видів діяльності або завдяки доходам, отриманим через зловживання посадовим становищем. Серед джерел незаконного збагачення в історії можна назвати работоргівлю, торгівлю зброєю, торгівлю наркотичними засобами, нерівноцінний обмін товарами між різними за соціальним і культурним розвитком націями і расами, а то й банальне здирицтво, отримання хабарів, розкрадання або привласнення чужого майна тощо. При цьому якщо окремі держави і народи проходили стадію первинного накопичення капіталу протягом століть, то через перебування українських земель у складі інших держав, на теренах яких відбувалися найжахливіші події XIX – XX століть, накопичення первинного капіталу було перенесено на початок 1990-х років, а сам період тривав трохи довше одного десятиліття.

Кожна держава світу перманентно потребує внутрішніх і зовнішніх інвестицій до своєї економіки. Особливо важливим є залучення в якості інвесторів вітчизняних суб'єктів господарювання та громадян України, які за багатьма визначеннями і переконаннями вчених з різних наук та практиків є більш зацікавленими у розвитку власної економіки ніж іноземний інвестор. Тому нагальним завданням держави повинно стати залучення в якості інвестицій вітчизняного капіталу, покликаною замінити інноваційною сировинну складову у структурі нашого виробництва [1, с. 5]. Проте внутрішні інвестори, знаючи про незаконне або не зовсім законне походження своїх первинних а то й усіх капіталів, можуть цілком виправдано побоюватися відкрито вкладатися у вітчизняну економіку. Тому було розроблено і 15 червня 2021 року прийнято Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо стимулювання детінізації доходів та

Деревянко Б.В. Легалізація активів у порядку одноразового (спеціального) добровільного декларування в Україні: вплив воєнного стану. *Фінансово-економічна діяльність суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану. Міжнародний науково-практичний форум* (м. Кам'янець-Подільський, 20–21 жовтня 2022 р.). Кам'янець-Подільський: НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут». 2022. С. 86–88.

підвищення податкової культури громадян шляхом запровадження одноразового (спеціального) добровільного декларування фізичними особами належних їм активів та сплати одноразового збору до бюджету» від 15 № 1539-ІХ (Закон від 15.06.2021) [2].

Названим вище Законом було внесено зміни до Податкового кодексу України [3] та ще деяких законів України, якими було надано право громадянам України добровільно до 1 вересня 2022 року задекларувати свої доходи у випадку, якщо декларант сам розуміє, що вартість доходів чи майна значно переважає його легальні доходи. Проте скористатися такою можливістю змогли або схотіли далеко не всі потенційні декларанти.

Раніше нами було проведено критичний аналіз положень названого Закону від 15.06.2021 і Податкового кодексу України, виявлено певну кількість суперечливих норм та запропоновано напрями щодо зняття суперечностей [4].

На нашу думку є недоцільним встановлення вищої ставки податку на активи, що знаходяться за кордоном або в зарубіжному банку (9%) у порівнянні із аналогічними в Україні (5%). У такому випадку потенційний декларант закордонного майна скоріше за все таким і залишиться та не змінить статус на декларанта реального. Для цього логічнішим буде застосувати ставку податку на рівні, нижчому, ніж стосовно валютних цінностей і майна, що знаходиться в Україні, а можливо ще і механізм податкової та навіть, кримінальної амністії за умови повернення грошових коштів та інших цінностей в Україну [4, с. 12].

Слід погодитися із законотворцем, що державні службовці найвищого рангу не можуть скористатися перевагами одноразового (спеціального) добровільного декларування проте топ-посадовці не повинні давати приводу до появи питань стосовно їхнього коштовного майна в Україні та за кордоном і особливо не повинні впливати на самостійну роботу правоохоронних і судових органів [4, с. 15].

Після 1 вересня 2022 року особи, які не подадуть одноразову (спеціальну) добровільну декларацію, будуть перевірятися фіскальними органами держави у випадку наявності у них квартири (квартир) площею більше 120 кв. метрів; або житлового будинку (будинків) – більше 240 кв. метрів; або нежитлової нерухомості – більше 60 кв. метрів; або землі для будівництва і обслуговування жилого будинку, господарських будівель і споруд (присадибна ділянка) у селах – більше 0,25 гектара, в селищах – більше 0,15 гектара, в містах – більше 0,10 гектара; або більше одного автомобіля; або інших активів вартістю більше 400 тис. грн. на 1 вересня 2022 року. Для запобігання соціальній напрузі у суспільстві одразу після 1 вересня 2022 року запропоновано вже зараз: 1) або зкоригувати кількість житлової нерухомості за статусом міста, селища, села; 2) або визначити кількість житлової і нежитлової нерухомості, а також землі у

Дерев'янка Б.В. Легалізація активів у порядку одноразового (спеціального) добровільного декларування в Україні: вплив воєнного стану. *Фінансово-економічна діяльність суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану. Міжнародний науково-практичний форум* (м. Кам'янець-Подільський, 20–21 жовтня 2022 р.). Кам'янець-Подільський: НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут». 2022. С. 86–88.

грошовому виразі без прив'язки до географічних та адміністративно-територіальних факторів. Найпростішим варіантом зменшення соціальної напруги буде підняття у підпунктах 1 і 2 пункту 10 підрозділу 9⁴ розділу XX Податкового кодексу України визначених кількісних показників хоча б удвічі і збільшення у підпункті 3 пункту 10 підрозділу 9⁴ розділу XX Податкового кодексу України кількості транспортних засобів з одного до двох або встановлення грошового показника вартості автомобіля (автомобілів) [4, с. 15-16]. Крім наведених дисонансних моментів є й інші, наприклад, щодо декларування майна, яке знаходиться на території АРК, ОРДЛО чи інших тимчасово окупованих територіях України.

Вплив воєнного стану на правовідносини з питань оподаткування знайшов прояв в участі в одноразовому (спеціальному) добровільному декларуванні незначної кількості потенційних декларантів. Строк такого декларування визначався одним роком – з 1 вересня 2021 року до 1 вересня 2022 року. 24 лютого 2022 року до кінця цього строку залишалось більше 6 місяців, тобто більше половини строку. Очевидно, що за мирних обставин переважна більшість декларантів скористалася б наданою можливістю протягом липня-серпня 2022 року, а тому передбачувано, що кінцевий термін декларування буде змінено з 1 вересня 2022 року на інший. Видається логічним, щоб цей термін був не раніше півроку після завершення російсько-української війни.

Література:

1. Дерев'янка Б.В. Правове регулювання інвестиційної та інноваційної діяльності: навч. посібник; МВС України, Донецький юридичний інститут. Донецьк: Видавничий дім «Кальміус», 2012. 204 с.
2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо стимулювання детінізації доходів та підвищення податкової культури громадян шляхом запровадження одноразового (спеціального) добровільного декларування фізичними особами належних їм активів та сплати одноразового збору до бюджету: Закон України від 15 червня 2021 року № 1539-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2021. № 34. Ст. 274.
3. Податковий кодекс України: Закон України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112.
4. Шеремет О., Дерев'янка Б. Легалізація активів у порядку одноразового (спеціального) добровільного декларування в Україні як спроба поєднання публічних і приватних інтересів. *Університетські наукові записки*. 2021. № 5 (83). С. 6–19. URL: <https://repository.ndippp.gov.ua/handle/765432198/237>